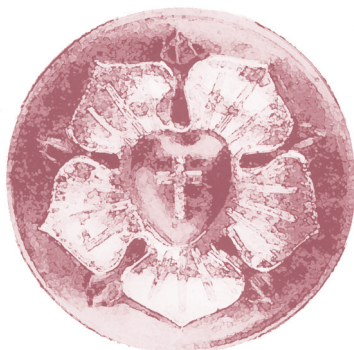

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER:

PRESTESKJORTE OG RUNDSPIPP

ARTIKLER OG INNLEGG

PRESTEEMMETET, KIRKEN OG
CONFESSIO AUGUSTANA
OM REKRUTTERING AV PRESTER
MÅNEDENS SALME

SØNDAGSTEKSTEN

5. SØNDAG I PÅSKETIDEN
1. MAI
6. SØNDAG I PÅSKETIDEN
FRA BISPEDØMMERÅDENE

PRESTESKJORTE OG RUNDNSNIPP

Bruken av presteskjorte og rundsnipp har sitt utspring i europeiske motetrender på 1600-tallet. Reglene for bruken av den er uklare, men på grunn av tradisjon og økumenikk kan bruken av presteskjorte spille en viktig rolle i forhold til å synliggjøre kirkens nærvær lokalt.

I begynnelsen av mars hadde andre sesong av NRKs humorserie *Presten* premiere. Serien handler om hvordan komikeren Bjarne Tjøstheim, etter å være blitt rammet av hjerneslag, får et nytt syn på livet og ønsker å finne en mer meningsfull jobb enn den han har som komiker. Første episode i første sesong innledes med at Tjøstheim er i møte med biskopen i Oslo, som tilbyr ham stillingen som prest i Maridalen kirke i Oslo. Det som skjer i fortsettelsen, er imidlertid særdeles interessant. For da serieskaperne ville presentere inngangen til presterollen, selve prestesettelsen, er de tilbake på biskopens kontor. Og med Johnny Cash som på slepende vis synger "Why me, Lord" i bakgrunnen, zoomer kamera inn på hvordan biskopen på høytidelig vis fører den hvite halslappen inn i Tjøstheims presteskjorte og på den måten understreker forståelsen av presteskjorten som en formidler av kirkelig representasjon.

Som veileder for teologistudenter i menighetspraksis dukker ofte spørsmål knyttet til presteskjorten og bruken av denne opp. Et av spørsmålene som stadig gjentas, er: *Når skal man egentlig bruke presteskjorte?* Dette er det ikke lett å svare kort på, for det synes å være store individuelle forskjeller knyttet til bruk av presteskjorte. Noen vil kanskje svare *Alltid* eller *Aldri*. Noen vil mene at den bør brukes under kirkelige handlinger, mens andre bruker den når de føler for det. Sannsynligvis vil svaret variere etter hvem du

spør, og for mange prester synes det å være en viss ambivalens knyttet til bruken av skjorten med en karakteristiske rundsnippen.

Bruken av presteskjorte er ikke behandlet i Den norske kirkes regelverk for bruk av liturgiske klær. Den er et sivilt plagg, en tjenesteskjorte som det er valgfritt å bruke. Det gjør at det i prinsippet er opp til enhver prest å foreta vurderingene rundt hvorvidt, når og hvordan presteskjorten skal brukes.

Et av spørsmålene som stadig gjentas, er:
Når skal man egentlig bruke presteskjorte?

Bakgrunnen for presteskjorten går tilbake til 1600-tallets europeiske motebilde, til det som ble kalt en *bladkrage*. Bladkragen besto av en glatt krage laget av et tynt,

hvitt lerretsstoff. Den utviklet seg etter hvert til å bli en halskleddning som ble brukt som embetsplagg særlig blant prester og jurister. I 1629 ble det forbudt for danske prester å bære bladkragen ved kirkelige handlinger, og den hvite pipekragen ble innført i både Danmark og Norge. Bladkragen ble etter hvert erstattet av en ståkrage, en løs halsring av hvitt, stivet materiale, før den ble erstattet av en hvit kragelapp som ble brukt på skjorter med nedbrettet krage. På 1800-tallet ble kragelappene av stoff erstattet av mer moderne og utbyttbare lapper som nå stadig ofte fremstilles av vaskbar plast. Etter innføringen av nye liturgiske klær i Norge i 1981 gikk samarien med pipekrage ut av bruk, og rundsnippen står igjen som viderefremidler av den gamle embetsmannsdrakten.

Presteskjorten er en etterlevning av 1600-tallets mote blant akademikere og embetsmenn. I vår kirke er det en tjenesteskjorte som det er valgfritt å bruke. Det kan derfor være nærliggende å spørre *hvorfor* dagens prester i det hele tatt skal benytte seg av et slikt plagg. Men presteskjorten henter ikke sin autoritet fra det kirkelige lovverket; den har sin autoritet knyttet til tradisjon og økumenikk, og i samfunnet er den et tydelig signalplagg og en identifikasjonsmarkør slik det for eksempel kommer tydelig frem i innledningen til humorserien

Presten.

Jeg tror ikke regulering av og pålegg om bruk av presteskjorte har noe for seg, men jeg vil slå et slag for presteskjortens unike mulighet til å synliggjøre kirkens nærvær i samfunnet. For en kirke som i sitt vesen er både skjult og synlig tilstede på samme tide, kan det i et sekularisert samfunn være stadig vanskeligere å finne steder for synliggjøring. Vi har kirkebygg som over hele landet står fast som synlige tegn på kirkens nærvær lokalt. Det samme gjør gudstjenestefeiringen med den offentlige forvaltning av Ord og sakrament. Mange er også flinke til å synliggjøre kirken i media, gjennom sosiale medier og på annet vis. Men midt i alt dette gir også presteskjorten prester over hele landet en mulighet til å være synlige og tydelige representanter for kirken, for Kristus, midt i hverdagen og midt i menneskers liv.

For noen år siden var prestene i prostiet hvor jeg jobber på studietur til Assisi. I denne lille, italienske byen er et ekstraordinært antall katolske ordner representert. Et stort antall munk og

nonner har sitt daglige virke her og preger bybildet i sine lett gjenkjennbare kapper. Det tydelige nærværet deres i bybildet ble som stadige påminnelser om kirkens og Kristi nærvær i byen. De gangene jeg går med presteskjorte med rundsnipp på det lokale kjøpesenteret, synes det også å skje noe. Det er som om de jeg møter, opplever det som et signal om tilgjengelighet, og mennesker som vanligvis ikke kontakter meg, tar kontakt, nikker eller hilser.

Dersom det å bruke presteskjorte er med på å

Dersom det å bruke presteskjorte er med på å gjøre kirkens nærvær enda mer synlig lokalt, er det kanskje på tide at vi prester tar et oppgjør med vår ambivalens mot presteskjorten som embetsplagg eller kirke-teologiske markeringer som er knyttet til bruken av den, og omfavner muligheten den gir oss.

gjøre kirkens nærvær enda mer synlig lokalt, er det kanskje på tide at vi prester tar et oppgjør med vår ambivalens mot presteskjorten som embetsplagg eller kirke-teologiske markeringer som er knyttet til bruken av den, og omfavner muligheten den gir oss. Ikke for at vi skal få mer oppmerksomhet om vår person, men fordi vi er kalt til å være representanter for kirken, for Kristus, midt i verden. Eller som Marius Mjaland skriver i sin artikkel

Presteembete, kirken og Con-

fessio Augustana: "Den [kirken] er Kristi kropp, hellig og alminnelig til stede midt i verden. Som få andre legemliggjør presten denne tilstedeværelsen, symbolsk og reelt (...) Det kristologiske nærværet er gitt med "forsamlingen av de hellige", men får *virke* gjennom mennesker som er innviet (gjennom dåpen) og kalt (gjennom ordinasjonen) til å formidle dette mysteriet, i all sin hellighet og enkelhet."

KJERSTI GAUTESTAD NORHEIM
KN223@KIRKEN.NO

PRESTEEMBITET, KIRKEN OG CONFESSIO AUGUSTANA

AV MARIUS TIMMANN MJAALAND, DR. THEOL. MAGISTER I FILOSOFI
M.T.MJAALAND@TEOLOGI.UJO.NO

BEHOVET FOR REFLEKSJON OM KIRKEN OG EMBETET

Kirkene i Europa står overfor store endringer som henger sammen med demografiske forandringer og nedgang i kirkelig innflytelse. Mens land som England og Nederland har opplevd et massivt fall i antall kirkemedlemmer, er det de organisatoriske endringene som blir viktigst i Norge de neste årene. Finansieringen kommer til å endre seg, om enn moderat. Oppdelingen i to "linjer", én lokal og kommunal, én nasjonal og statlig, vil sannsynligvis opphøre. Det er ikke noe stort tap. Så lenge økonomien sikres, er det opp til Den norske kirke (DnK) å forvalte og fordele ressursene.

Denne forenklingen burde føre til effektivisering og mindre byråkrati, men jeg frykter at vi vil se det motsatte. For å legitimere sin rasjonalitet og sin eksistens politisk vil DnK innføre enda mer forvaltning, mer detaljstyring og flere rådgivere på nasjonalt og regionalt nivå – slik det skjedde under trosopplæringsreformen. Svært mange (både innenfor og utenfor kirken) vil hevde at utviklingen da går feil vei, men byråkratier har sin egen selvforsterkende dynamikk: De fatter beslutninger og fordele ressurser. De vil nesten alltid sørge for seg og sine. Etter min vurdering er dette helt andre kriterier enn de som er teologisk viktige og vektige for morgendagens kirke. Her vil det ganske sikkert bli en kamp om ressurser og posisjoner.

Vi vil derfor trenge å løfte blikket og spørre hva som er viktig for kirken, og hva som berettiger dens eksistens. Hva skal prioriteres når ressursene blir knappere? Hvorfor har vi en kirke, og hva er det som gjør kirken viktig for et lokalsamfunn? Hvori ligger dens relevans, og hvem har tid og kompetanse

til å lede kirken, både i menigheten, regionalt og nasjonalt?

RÅDSSTRUKTURENS BETYDNING OG AVKLARING AV PRESTEROLLEN

Den rådsstruktur som er blitt bygget opp rundt valgte organer er viktig, for både det folkekirkelige engasjementet og den demokratiske legitimiteten. Som mange har påpekt, vil dette likevel aldri bli en demokratisk struktur på linje med politiske myndigheter. Det fins ingen politiske partier med ressurser til å utarbeide en langsiktig strategi. Nettopp derfor er det også helt avgjørende at kirken får en ledelse som ikke selv ligger innunder byråkratiet.

Ut fra Webers analyse av byråkratiet trenger vi også en annen autoritetsforståelse som *motstykke til den byråkratiske* (Dvs. den legalt-rasjonelle).¹ For kirkens del tenker jeg verken på tradisjonell eller karismatisk autoritet, men (I) den faglige autoritet som ligger i skoloring og utøvelse av teologien som praktisk og teoretisk kunnskapsfelt og (II) den *personlige* autoritet som presten har i kraft av sitt kall, og som i praksis blir bindeleddet mellom folkekirken, gudstjenesten, (lokal)samfunnet og den verdensvide Kirken i økumenisk forstand.² Dette til forskjell fra den tradisjonelle autoritet som tidligere dominerte forståelsen av presteembetet/kirken.

Her støtter jeg meg til dels på helt ny forskning fra Angela Timmann-Mjaaland, som skal publiseres i nærmeste fremtid. Hennes vurdering etter intervju med prester som er ledere på ulike nivåer i DnK (sogneprester, proster, biskoper), er at presterollen i dag er preget av en utilfredsstillende konflikt mellom de tre modellene, den tradisjonelle, den byråkratiske og den karismatiske. Pres-

tens formelle autoritet til å treffe beslutninger er nærmest utradert, både i økonomiske spørsmål og i forhold til praktisk ledelse av stab og menighet. Prestenes ledelsesfunksjon er beskrevet som liturgisk og ”åndelig” (hva man enn måtte forstå med det), og de er derfor henvist til å drive forhandlinger ad omveier og indirekte påvirkning av endringsprosesser.

I forhandlingene med andre aktører er det i stadig større grad den byråkratiske autoritet som dominerer, men prestene har svak byråkratisk legitimitet (Denne ligger primært i rådslinjen) og knapt noen formell myndighet til å utøve ledelse gjennom annet enn ”karisma”. De blir derfor nødt til å ta rollen som strategiske forhandlere mellom styringslogikk og et fromt liturgisk/pastoralt bibelspråk som peker ut ”visjoner”. Dette er høyst utilfredsstillende over tid. Det trengs en avklaring av presterollen, både for prestens del og for kirken, som lider under uavklarte ansvarsforhold, med stort konfliktpotensial. Det er også viktig i teologisk sammenheng, for en mer grunnleggende avklaring av hva kirken skal være, dens kjennetegn, oppdrag og ansvar.

CONFESSIO AUGUSTANA

Når jeg mener det er tid for å trekke frem Confessio Augustana (CA) som grunnlag for å diskutere presteembetet i DnK, er det ikke for å forsvare en tradisjonell luthersk embetsforståelse for enhver pris, men tvert imot med utgangspunkt i utfordringer som møter oss i *fremtiden*, i morgendagens kirke – frem mot 2030 og 2050. En luthersk kirke *kan* forholde seg relativt pragmatisk til ulike former for organisering så lenge den tar vare på kirkens hovedoppdrag som er å forkynne Ordet og forvalte sakramentene (CA 5), men det er ikke nødvendigvis så fremtidsrettet å slutte å tenke prinsipielt om kirken og embetet.

Det fins en bestemt logikk i rekkefølgen i CA: Først om Gud, der de gamle bekjennelsene fastholdes, dernest om arvesynden og om Kristus – og endelig om rettferdiggjørelsen ved tro, for Kristi skyld (CA 4). Det er særlig artikkel 5 og 7 som er relevante for å forstå tenkningen rundt kirken og presteembetet. CA 5 følger i direkte forlengelse [lat. *ut*] av CA 4 og begrunnes egentlig i troen som gave, tilsigelsen av syndenes for-

latelse for Kristi skyld og formidlingen av Guds nåde ved (ytre, legemlig) ord og håndgripelige sakramenter:

Art. V Om det kirkelige embete

For at vi skal komme til denne tro, er det innstiftet en tjeneste [et prekenembete] med å lære evangeliet og meddele sakramentene. For ved Ordet og sakramentene som midler blir Den hellige ånd gitt, han som virker troen, hvor og når Gud vil, i dem som hører evangeliet, nemlig at Gud, ikke for våre fortjenesters skyld, men for Kristi skyld, rettferdiggjør dem som tror at de blir tatt til nåde for Kristi skyld. Gal 3: ”så vi kunne få Åndens løfte ved troen” [...]

Art. VII Om kirken

Like ens lærer de at det alltid vil forbli én hel- lig kirke. Men [Og] kirken er forsamlingen av de hellige, der evangeliet blir lært rent og sakramentene forvaltet rett. Og til sann enhet i kirken er det nok å være enig om evangeliets lære og om forvaltningen av sakramentene. [...]³

Melanchthon insisterer her på at troen og rettferdiggjørelsen ikke kan formidles direkte, i det indre. Det dreier seg om en hendelse, noe som skjer, og som mennesker tar imot, som en gave. Altså må noen gi og noen formidle, og til det er det innstiftet et embete/ministerium. Ellers blir dette kun en abstrakt tankefigur (*”ecclesia non civitas platonica est”*, som Melanchthon skriver i *Apologien* 7).

Begrunnelsen for et kirkelig embete i CA er først og fremst *kristologisk*, dernest *praktisk* og for det tredje *kroppslig*: Slik Gud ble inkarnert i Kristus, må kirken fortsatt være et sosialt, konkret og dynamisk fellesskap, en kropp. Og denne oppgaven eller tjenesten er i første rekke gitt til den som preker og formidler sakramenter. Det er dette som blir kirkens sentrale kjennetegn – det den ikke kan tenkes foruten – og det som ifølge Luther og Melanchthon er tilstrekkelig for kirkelig enhet.

Det er derfor i kristologien at dette embetet begrunnes, ikke i prestens travelhet, timeregnskap eller aktiviteter – ikke engang i retorisk skarphet, liturgisk perfeksjon eller lederegenskap. Det avgjørende er at Gud – for Kristi

skyld – får virke, gjennom ministerens svakhet og Ordets kraft, gjennom et menneske som er kalt, som gir seg selv hen, og som lar mysteriet finne sted: Brødet som blir kropp, vinen som blir blod, vannet og Ånden som fører et menneske gjennom død til liv. Hele kirkens liv er et sakramentalt liv, i forsoningens og kjærlighetens tjeneste, og presten er kalt til å tilsi nåden og utlegger Ordet midt i verden.

Det er grunn til å legge merke til en liten forskjell mellom den tyske og latinske utgaven: I den tyske understrekes det at prekenembetet er innstiftet av Gud og derfra henter sin fullmakt og autoritet. Luther kunne nok tidligere argumentere både for det allmenne prestedømme (1520) og for menighetens rett til å velge sin prest uavhengig av det kirkelige hierarki (1523) – også for å unngå Vatikanets kontroll – men i siste instans er prestens fullmakt likevel begrunnet ovenfra, og ikke i at menigheten utpeker ”sin” representant.

Det er også et poeng at det ikke er presten (ministeren) som selv får ansvar for å skape tro. Det er tvert imot ved Ordet og sakramentene ”som gjennom midler” (*per tamquam instrumental/als durch Mittel*) at Den hellige ånd får virke og – hvor og når Gud vil – utløser tro og frelsende nåde for Kristi skyld. Ånden og nådegavene tilordnes det ansvar som ministeren har i utøvelsen av embetet – men forutsetter også at ministeren gjennom bønn og skriftstudium lærer å *lytte* til Ånden. Dette er kallet – og ansvaret – som gjør at embetsbæreren står ansvarlig overfor menigheten, overfor kirken og samfunnet – men vesentlig sett står ansvarlig overfor Gud selv. I dette ligger ansvaret, men også den enorme friheten i selve embetet som presten ordineres til.

KRITIKK OG FORTOLKNING

CA var lenge å betrakte som en selvsagt autoritet når det kom til kirkeforståelse og embetssteologi i Norge. Slik er det definitivt ikke lenger. Gjennom de siste 30–40 årene har vi sett en gradvis nedbygging av presteembetet, nesten uten at det har ført til større prinsipielle diskusjoner. Den har forløpt i det stille, bortsett fra en og annen debatt på Kirkemøtet der hovedtendensen har vært behovet for å begrense prestenes innflytelse

i menigheten til fordel for råd og utvalg. Symptomatisk for denne utviklingen er et notat fremlagt for Kirkemøtet i 2004, ift. forslag om å gjøre diakonatet til del av et ”treleddet” embete. Hele ideen om et slikt ”trehodet troll” (T.S. Dokka) innebærer en *funksjonalisering* av embetet. Men i notat finner vi også en dyp skepsis mot selve ordet ”embete”:

Begrepet ”*embetet*” oppleves av mange som en vanskelig term. ”Embete” fører gjerne til assosiasjoner om hierarkiske strukturer, om gamle tjenestemannsbegrep og makt- og styringsstrukturer i samfunnet. Man ønsker ikke at en slik forståelse av de ordinerte tjenestene i kirken skal dominere vår forståelse av tjenesten i kirken.⁴

Sitatet er symptomatisk for de endringer som har funnet sted i Den norske kirke de siste tretti år, som en ryggmargsreaksjon mot embetsmannsstaten og statskirken. Presten har i århundrer vært statlig embetsmann og representerte konge og øvrighet rundt omkring i det ganske land. Denne ideologiske legitimeringen av stat og kirke har mange forståelig nok følt ubehag ved, men den systematiske nedbyggingen av embetet er *bakovervendt* snarere enn fremtidsrettet. Det handler om å kvitte seg med en arv og en identitet man oppfatter som problematisk, snarere enn konstruktiv nytenkning om hvilken betydning, stilning og autoritet presten så skulle ha.

Den utvikling som da finner sted, handler om en overgang fra en tradisjonell begrunnelse av prestens og kirkens autoritet til en *legal-rasjonell* og *byråkratisk* begrunnelse, med henvisning til lov, rett og demokrati. Prestens tjeneste (man unngår helst ordet ”embete”) begrunnes ut fra dens funksjon som ”tilrettelegger” av gudstjenester, begravelser, giftermål, osv.

En tilsvarende byråkratiserende tendens finner vi i teologisk litteratur om kirken og – overraskende nok – innenfor pretestanden selv.⁵ Også prestene selv adoptert det språk og den administrasjonsmodell som i dag preger kirken, og som best kan karakteriseres som en form for ”New Public Management” (NPM).⁶ Denne har egentlig ikke noe rom for særegenhetene i presterollen. Derfor trekker de inn bibelske metaforer som hyrde, tjener osv. for å legitimere sin liturgiske

lederrolle. Presten er på mange måter til overs – hun er den som organisasjonen til syvende og sist ikke lenger har bruk for, ut fra en virksomhetslogikk. Det er nesten med forlegenhet at tilhengere av såkalt ”verdibasert ledelse” (VBL) må gi presten en symbolsk lederfunksjon – i gudstjenesten – men setter den til side innenfor den byråkratiske rasjonalitet.

Prestene har sett dette som en attraktiv legitimering av sin rolle innenfor et samfunn som blir stadig mer sekularisert og fremmed for en spesifikk religiøs begrunnelse av kirken og prestedtjenesten. Prestenes fagorganisasjoner har begjærlig grepet muligheten for å gå fra å være embetsmann – ordinert og rettelig kallet – til å bli tjenestemann og -kvinne, med regulert arbeidstid på 37,5 timer, der en gudstjeneste søndag formiddag nærmest må regnes som overtidsarbeid. Mange jobber selvsagt mye mer og med stort engasjement og idealisme – det fins få yrker med flere idealister! Likevel har en frivillig frasagt seg lederoppgaver, beslutningsmyndighet, prestegårder og frihet til å definere sin egen arbeidstid og -oppgaver, til fordel for en mer forutsigbar funksjonærrolle. Presten har i dag knapt noen formell beslutningsmyndighet, i verken økonomiske, administrative eller liturgiske spørsmål, til tross for at ”ministeren” fortsatt oppfattes som menighetens selvsagte leder og kirkens representant i samfunnet som helhet.

Dette siste er i grunnen noe av det mest påfallende: Både samfunnet rundt og den kirkelige organisasjonen oppfatter presten som den selvsagte leder som representerer kirken utad både i pressen, i politiske og sosiale sammenhenger, og innad i gudstjenester og andre samlinger. Generelt er det uheldig for en organisasjon hvis det ikke er samsvar mellom faktisk myndighet til å ta avgjørelser og ansvaret for å fronte disse avgjørelsene og konsekvensene utad og innad. I DnK er det opplagt et misforhold her. Etter min vurdering er det eneste riktige at presten også formelt overtar et ansvar han eller hun ofte allerede har, nemlig å lede menigheten. Det betyr slett ikke at presten skal utføre flere støttefunksjoner enn hun har i dag; tvert imot betyr det en tydeligere delegering og fordeling av oppgaver.

PRESTEN SOM MINISTER

I dag står Den norske kirke overfor svært viktige retningsvalg som får betydning i flere tiår fremover, antagelig frem til neste århundreskifte. Kirken er formelt sett løsrevet fra Staten, men må fortsatt legitimere sin rasjonalitet overfor et Storting som bevilger penger innenfor et relativt postkristent samfunn. Hvilke premisser ligger til grunn for nye strukturvalg? Hvem skal lede kirken og med hvilken begrunnelse? Skal kirken søke å etterligne Statens logikk, eller organisasjonene, eller har den noen spesifikke kjennetegn, et oppdrag og en dynamikk som skiller den fra andre organisasjoner der NPM og tilsvarende styringslogikker råder grunnen?

Kanskje er det vanskelig å se at kirken skulle være så unik – kanskje er det de færreste som tror at kirken er annerledes, også blant kirkens egne medlemmer. Men hvis kirken skal overleve, og kanskje vokse som allmenn – katolsk og evangelisk – kirke, må den igjen sette fokus på det som er dens egenart, på det som skiller den fra andre etater og organisasjoner. Og her kan CA være til hjelp for å tenke igjennom hva som faktisk er dens egenart.

Kirken har ett viktig formål, å kalle mennesker til tro på Jesus Kristus og skape et sakramentalt og diakonalt fellesskap midt i verden, midt i menneskers liv. Til dette formålet er det uvesentlig om en har ti, hundre eller tusen byråkrater så lenge de kan sende ut lønn når det trengs, og restaurere noen bygg som står og forfaller. Menigheten skal selvfølgelig også drive med kultur og undervisning, musikk og kunst, ungdomsarbeid og annet frivillig arbeid. Men det som virkelig teller, og som må gjenspeiles i ansvar og avgjørelser, er kallet og ansvaret til å forkynne Ordet og formidle sakramentene. Det er dette kroppslige nærværet som er utgangspunktet for ministerens kall og utdanning. Det skulle igjen få fokus og tyngdepunkt i presteutdannelsen – og i beslutningsstrukturene i kirken. Det står om kirkens sjel, om kirkens kropp, og om kirkens kall.

I morgendagens kirke vil byråkratiet ved løsrivelsen fra Staten få utvidet sitt mandat og sin makt. Det bør få som konsekvens at sognepresten igjen er menighetens selvsagte leder – slik det også faktisk oppfattes, både i samfunnet og i

menigheten. Ingen er tjent med, verken i det politiske liv eller i kirken, at den reelle makten løsrives fra det personlige ansvaret. Det gjelder i politikken, i bedrifter og i organisasjoner, og i denne forstand burde det gjelde i kirken: Den som holdes ansvarlig og er til stede i personlige og embetsbestemte relasjoner, bør også stå med det utøvende lederansvaret. Det vil dessuten føre til en bedre reell balanse mellom byråkratisk og personlig/faglig autoritet.

Den norske kirke vil med dette utvikle en tydeligere kristologisk og apostolisk begrunnelse som vil bli stadig viktigere for kirken i et post-sekularisert, men religionsåpent samfunn: Den er Kristi kropp, hellig og alminnelig til stede midt i verden. Som få andre legemliggjør presten denne tilstedeværelsen, symbolsk og reelt. Også for det økumeniske fellesskapet er det viktig å videreutvikle forståelsen av dette apostoliske embetet for å bidra til å skape én hellig og apostolisk kirke der Ordet forkynnes og sakramentene forvaltes (CA 7). Det kristologiske nærværet er gitt med "forsamlingen av de hellige", men får *virke* gjennom mennesker som er innviet (gjennom dåpen) og kalt (gjennom ordinasjonen) til å formidle dette mysteriet, i all sin hellighet og enkelhet.

Ordinasjonen til dette ministeriet vil bare bli viktigere for kirken i årene som kommer. Derfor er det på tide at også Den norske kirke (og prestene selv) forstår å verdsette prestens embete i praksis – med dets frihet, myndighet og ansvar.

¹ Se Max Weber, *Makt og byråkrati*, overs. Dag Østerberg (Oslo: Gyldendal, 2000), 89–136.

² Se også nyere diskusjon av autoritetsproblemet i en kunnskapsøkonomi: Tian Sørhaug, *Managementlitet og autoritetens forvandling* (Bergen: Fagbokforlaget, 2006), 255–279.

³ Sitert fra Arve Brunvoll (utg. og overs.), *Den norske kirkes bekjennelsesskrifter* (Oslo: Lunde, 1979), 47–48. For latinsk og tysk originaltekst, se: *Bekennisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 1992)

⁴ *Diakonaten i Den norske kirke*, KR 40/04, s 11.

⁵ Se Harald Hegstad, *Den virkelige kirke: Bidrag til ekklesiologien* (Fagbokforlaget 2009), som legger vekt på kirken som sosial størrelse og funksjon og særlig kontrasten mellom folkekirke (periferi) og "kjerne-menighet".

⁶ Igjen må jeg vise til Angela Timmann-Mjaalands analyse av intervjuer, som viser hvordan prestene selv har overtatt denne rasjonaliteten og bruker den for å rettferdiggjøre sin eksistens og sin autoritet.

HUSK Å MARKERE

«SØNDAG FOR DE FORFULGTE»

11. NOV 2018 (eller den dagen som passer best for dere)

En dag for å vise solidaritet med forfulgte kristne og stå sammen i kampen for trosfrihet for alle.

GODE RESSURSER PÅ NETT!

GUDSTJENESTEFORSLAG LITURGI
BØNNER PREKENTIPS SALMER
BARN & UNGDOM FORDYPNING

stefanus
alliansen

www.stefanus.no

OM REKRUTTERING AV PRESTER

AV TROND BAKKEVIG
TB893@KIRKEN.NO

I intervjuer med søkere en prestestilling spør jeg: ”Hva vil du med å være prest?” Mange svarer at de er glad i å snakke med mennesker. Da spør jeg: ”Hvorfor vil du ikke da bli psykolog eller sosionom?”

Fredrik Saxegaard skriver mye klokt i sin lederartikkel om kommunikasjonsstrategi for å rekruttere prestestudenter. Men jeg synes han går utenom det viktigste. Presten er en veileder til og i hellighetens sfære. Det handler om ord og sakrament. Det handler om å være en veileder og en medvandrer på veien med Kristus. Jeg har ingen tro på at noe annet er bærekraftig både som grunnlag for rekruttering og for et liv som prest.

I dette livet, på denne veien, handler det selvsagt om samtaler, deltagelse i fellesskap og offentlig liv og ordskifte. Det handler om bruk av kreative sider, om omsorg og om samfunnsengasjement. Det handler om tradisjonsformidling, bruk av empiri og ledelse – alt dette som Saxegaard riktig og godt beskriver, men som likevel ikke når til det som bærer prestatjenesten. Til det vi må være tydelige på – når vi ønsker å rekruttere.

Som Saxegaard venter jeg spent på kommunikasjonsstrategien fra Kirkerådet. Jeg er avventende fordi jeg ennå er usikker på hvor det satses. Kirken burde bruke penger på ungdomsarbeid. Den viktigste rekrutteringen skjer ikke ved det som kommer ut på papir, men det som viser seg i et kraftfullt arbeid blant ungdom i alderen 15–18 år. Kirken har vedtatt en satsing på alderen 18–30. Det er etter min mening tre år for sent. Vi har svært godt konfirmantarbeid i vår kirke. Det er blitt bedre og bedre. Men vi er svært dårlige til å ta vare på dem som er ferdige med konfirmanttiden. Ofte blir de tilbudt lederkurs. Det er viktig, og vi samler mange der. Men hva med dem som bare vil være med – ikke lede? Vi må ruste opp alt arbeid for aldersgruppen 15–18. Det er i disse sammenhenger den lokale prest er viktig som rollemodell for hva prestatjenesten kan være. Det er disse sammenhenger og i denne aldersgruppen som er det viktigste sted for rekruttering av fremtidens prestegenerasjon.

Med andre ord: Vi rekrutterer prester ved å være tydelige på at de er veiledere til og i hellighetens sfære, og ved å drive godt ungdomsarbeid.

MÅNEDENS SALME APRIL 2018

AV ESTRID HESSELLUND OG SINDRE EIDE
ESTRID.HESSELLUND@EIDEFORLAG.NO / SINDRE.EIDE@EIDEFORLAG.NO

HAN STO OPP FØR DAGEN DEMRET (N13 214)

T: JOHN BELL, GRAHAM MAULE 1988 O: SVEN AASMUNDTVEIT 1999 M: JOHN BELL 1988

”Påskemorgen slukker sorgen, slukker sorgen til evig tid” synger vi første påskedag. Men vi kan godt fortsette å synges det gjennom hele påsketiden. I kirkeåret er dette tiden fra påskentatt til søndag før pinse. Søndagene i denne tiden heter ikke lenger første, andre og tredje søndag *etter* påske. De kalles søndager *i* påsketiden. Da utfordres vi til å synges håpet inn i våre liv, inn i menigheten, inn i nabolaget der vi bor – ja, inn i verden – nesten som en protest mot mismot, en protest mot likegyldighet og meningsløshet. Syng håp!

Denne månedens salme hjelper oss nettopp til det. ”Han sto opp før dagen demret” står i en keltisk sangtradisjon. Den ble kjent i Norge første gang i år 2000 med CD-en ”Salmer fra vest”. Her hører vi Kristina Jølstad Moi synges både denne og flere andre sanger som er kommet til oss fra det økumeniske klosterfellesskapet Iona i Skottland. Flere av melodiene til sangene herfra er irske og skotske folketoner tilrettelagt av John Bell og Graham Maule. Det gjelder blant annet ”Det er navnet ditt jeg roper” (N13 434), som har sunget seg godt inn også i norske menigheter. Den vakre melodien til denne månedens salme er John Bells egen komposisjon.

”Kristus lever, vi gir stemme til en sang om håp på jord!” synger vi i det andre verset. Kanskje noen vil feste blikket på altertavlen i kirken sin mens de lar sin røst klinge med i menighetens blandede håpskor. Mange altertavler i norske kirker har den oppstandne Kristus som hovedmotiv, f.eks. altertavlen i Hamar domkirke, malt av Henrik Sørensen. Månedens salme kan være temasalme for disse altertavlene, i tillegg til å være temasalme for påsketiden:

Han sto opp før dagen demret; dødens dype natt tok slutt. Kristus lever, han har seiret; dødens mørke makt er brutt. Sol og måne, jord og himmel, dyr og

fugler, gress og trær; alle ser og alle jubler: Han er oppstått, Gud er her! (v 1).

I sin påkehilsen til Hamar bispedømme i 2016 skrev fungerende biskop, domprost Leif Jørn Hvidsten: ”Denne salmen setter ord på det dyptgripende og atomfattende som finnes i påskebudskapet. Skaperverket, med all sin skjønnhet, strekker seg opp i glede med løftende hender og jublende lepper. For i og med første påskedag skjer det noe nytt, noe gjennomgripende annerledes; graven kunne ikke kneble Herren! Kjærligheten seiret, og livet vant. Jesus Kristus stod opp før dagen demret, og brakte håp til mennesker i generasjoner etter generasjoner. Vår erfaring med døden og det vonde fikk en helt ny dimensjon; døden hadde ikke lenger siste ordet. Livet vant, dets navn er Jesus!”

Salmen avslutter med en sterk sammenfatning av oppstandeshåpet – og en utfordring til oss:

Han er her og han vil skape / liv der natt og mørke bor. / Kristus lever, vi skal bære / Herrens seierstegn på jord.

Hva betyr det å ”bære Herrens seierstegn på jord”? Det høres nesten for stort ut for et lite menneske. Men er det ikke nettopp i de små handlinger av forsoning og håp, som vi formidler i vårt daglige liv, at dette skjer: Besøke et medmenneske, si noen gode ord, folde våre hender i bønn, være trofast giver for en humanitær organisasjon, ta klima- og miljøutfordringer på alvor ... Kort sagt: Tro på livet, leve i det håp som ble kastet inn i vår verden ved Jesu oppstandelse påskemorgen.

Han stod opp før dagen demret; dødens dype natt tok slutt. God påsketid!

Hør det lulesamiske koret Drag Jiena synges salmen på NRK/TV ”Salmeboka minutt for minutt”.

WHERE AM I – WHERE DO YOU STAND? (INTERCONNECTING PASTORAL CARE AMONG HARD OF HEARING)

**IVSS Churchear Conference 2018 in Strasbourg, France
13th–17th September**

Centre Culturel St. Thomas

IVSS Churchear invites you to a thrilling conference with interesting lecturers and exciting encounters. Out conference theme this time is: **“Where am I – Where do you stand? – Interconnecting Pastoral Care among Hard of Hearing”**

From Romania Professor Jenö Kiss will speak about “contextual pastoral care”, about the importance of how the surroundings for hard of hearing or deaf persons are, such as family, the local and the greater society. Hans-Gunther Seifert, president of the Protestant Pastoral Care among Hard of Hearing in Germany will tell how a German group called “Grenzgänger” (Border crossers) is working, people being insecure about which category they belong to, hard of hearing or deaf. Professor Régine Hunziker-Rodewald from the Protestant Theological Faculty of Strasbourg will give us a Biblical view on the topic “Hearing and being heard”. There will be workshops as well, giving us the opportunity to exchange our experiences, learn from each other and get a renewed inspiration for our daily work.

And, not the least, we will come together with all our accumulated experience from being fellow wanderers together with hearing impaired members of our churches. Some of us are hard of hearing ourselves; others are hearing well. All of us have something to learn from each other. We therefore have, as always, emphasised on having time for encounters and exchange of experience. If you are not yet a member of IVSS Churchear, you are welcome to apply for a membership. And if you are simply curious wishing to attend our conference, you are most welcome as well. Together we can make the world a little better.

Ingrid Stillström, President

Program:

Thursday **13.09** Arrival / registration

17.30 Dinner at St. Thomas

19.00 Opening ceremony in the Regional Council Hall

How to get there?

See travel advices at
www.churchear.org

Friday 14.09

08:00–09:00 Breakfast

09:00 Morning Prayer

09:30 Lecture by Professor Jenö Kiss: “Contextual pastoral care”

10.30 Coffee / tea

11.00 Work groups

12.00 Lunch at the students’ guest house of the Lutheran Church

14.30 Sightseeing in Strasbourg

18.30 Dinner at St. Thomas

20.00 Evening program

Saturday 15.09

08.00–09.00 Breakfast

09.00 Morning Prayer

09.30 Lecture by social worker, chairman of ESiD, Hans-Gunther Seifert: “Crossing borders”

10.30 Coffee / tea

11.00 Work groups

12.15 Lunch

14.00 Workshops – for detailed info, see www.churchear.org

15.45 Coffee / tea

16.15 Time for personal encounters etc.

18.30 Dinner

20.00 Evening program

Sunday 16.09

08.00–08.45 Breakfast

09.30 Sunday Worship in Eglise **Saint Pierre le Jeune**

Hearing Consideration at the IVSS-Churchear conference

All speakers will use microphones (in the conference hall and all other sites)

In the conference hall: Induction loop, loudspeakers and captioning in English and German.

Outside the conference hall: All conference attendants are offered to borrow an FM receiver, enabling you everywhere to receive the sound from the microphones through telecoil or head phones. There will even be mobile captioning in English (See picture further down).

Group conversation: Smaller groups may borrow a microphone transmitting the spoken sound to FM receivers mentioned above. This may be combined with induction loops as well as head phones, and on some occasions there may be English captioning as well (e.g. at dinner and workshops)

What workshops to attend at this conference?

See detailed information at
www.churchear.org

12.15 Lunch

13.30 Workshops – for detailed info, see www.churchear.org

15.15 Coffee / tea

15.45 General Assembly (with a coffee/tea break around 17.00)

18.30 Dinner at St. Thomas

20.00 Evening program with a presentation of Alsace

Monday 17.09

08.00–09.00 Breakfast

09.00 Morning Prayer

09.30 Lecture by Professor Régine Hunziker-Rodewald:
“Hearing and being heard – An Old Testamen point of view”

10.30 Coffee / tea

11.00 Group picture and evaluation
Closing the conference

12.15 Lunch

Departure

The picture above: A small group being shown around. The guide has a microphone transmitting the spoken sound to the borrowed FM receivers. Some have a carried induction loop (sound through the induction coil), while others use head phones (loudspeaker sound). In the front you see Ginny listening to the guide through head phones, captioning what he tells, on her computer which transmits the text to mobile screens available for borrowing (iPad). Thus you may even read what is said, when we are outside the conference hall as well. The text may also be received on your smartphone.

The registration should be sent by **May 1st 2018** to
Katharina Nitschke, Schiller-Str. 29
DE-39218 SCHÖNEBECK (ELBE) , GERMANY
You may also register at our web site: **www.chuchear.org**
or by email: **rk.nitschke@t-online.de**

Total cost per person 450,- €, including the conference fee and accommodation in double rooms with toilet and bathroom, meals and sightseeing bus in Strasbourg.

Bank account number: 18244 at Union-Bank AG, Flensburg

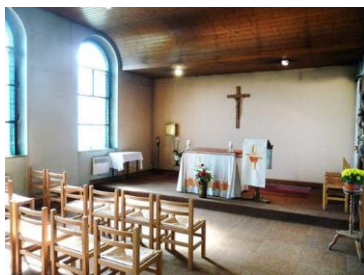
Bank guide number 21520100

IBAN: DE66 2152 0100 0000 018244 SWIFT (BIC): UNBNDE21

The Conference address:

Centre Culturel Saint-Thomas

2 Rue de la Carpe Haute, FR-67000 STRASBOURG, France

REGISTRATION

I shall attend the International Conference of IVSS-Churcheear in Strasbourg September 13th– 17th 2018.

Name

Organisation/Country

Address

Telephone

Mobile Email

Workshop Saturday Sunday (write number)

Food: Normal Vegetarian.....

Special requests (allergies etc.)

I want a single room, paying therefore an extra € 50 (Yes/No)

I want to share double room with

I want all the lectures on a CD in English and German for € 1 (Yes/No)

I have transferred € 150,- to the account of IVSS-Churcheear in Flensburg (It is of course possible to transfer the whole fee as well) (Amount)

DateSignature.....

SØNDAGSTEKSTEN

ESPEN DAHLGREN DOKSRØD - PER KRISTIAN HOVDEN SÆTRE - GUNNAR INNERDAL

5. SØNDAG I PÅSKETIDEN - 1. MAI 6. SØNDAG I PÅSKETIDEN

5. SØNDAG I PÅSKETIDEN

29. APRIL 2018

Prekentekest: Luk 13, 18–21.

Lesetekster: 1 Kong 17, 8–16 eller Apg 2, 42–47 / Rom 12, 1–3

Liturgisk farge: Hvit.

TIL DAGEN

For noen år siden, i starten av mitt teologistudium, var søster Anne-Lise ved Lunden kloster på besøk på MF og fortalte om liturgien i klosteret fra påskedag og frem til pinse. I denne tiden ble liturgien gradvis mer og mer mektig – crescendoet kom ikke påskedag, men pinsedag da ånden ble utgytt. Dette var et perspektiv som satte spor i meg – påsketiden i sin helhet bør være en feiring i et monn som står i en riktig kontrast til slik vi har feiret våre gudstjenester i fastetiden. Derfor: Husk at 5. søndag i påsketiden, på tross av sitt noe anonyme nummer i rekken, er vel så mye en feiring av Jesu oppstandelse som påskedagen selv!

TIL TEKSTENE

Som 1. lesning har vi på denne søndagen to alternativer. GT-teksten handler om Elias møte med enken i Sarepta. Hun eide bare minimale mengder olje og mel og var sammen med sin sønn klar for å gi opp livet. Men Elia ba henne bake brød og lofte henne på vegne av Gud at hun ikke skulle mangle noe. Og slik ble det – hun gikk ikke tom for olje i muggen, heller ikke for mel i krukken, og hele hennes hus hadde mat i lang tid. Det andre alternativet er fra Apostlenes gjerninger. Dette er en beskrivelse av et av de tidligste kristne fellesskapene – de holdt seg til læren og holdt sammen. De solgte også alt de eide og ga til dem som trengte det. De var godt likt blant folket.

2. lesning, fra Romerbrevet, er innledningen til Pauli meninger om hva det kristne livet er. Han vektlegger her å fokusere på Gud, ikke se ting i lys av denne verden, men bære frem seg selv som et levende og hellig offer til glede for Gud. I Pauli ord her leser jeg et ønske om både hengivenhet og tjenestevillighet fra de kristne.

Evangelieteksten er fra Lukas – tre vers, to små lignelser. Sennepsfrøet og surdeigen som bilder på Guds rike, bilder om vekst, om økning.

TIL PREKENEN

I evangelieteksten er vi i Lukasevangeliets største del, kapittel 9–19, som i grove trekk handler om Jesu lære på hans vei mot Jerusalem. Vår perikope

sker rett i etterkant av at Jesus har helbredet en kvinne på sabbaten og videre irettesatt synaggeforstanderen for hans forsøk på å kritisere Jesus for å ikke vente med å helbrede til sabbaten var over. Etter dette kommer altså Jesus med to bilder på Guds rike, to bilder om vekst, om mangedobling. Hvordan kan vi se Guds rike i lys av jordiske bilder?

Noe er bra nok. Noe av hva?

Guds rike, det er allerede i gang her på jorda. Vi har de midlene vi trenger for å skape det gode. Vi har til og med mer enn vi er klar over. Det blir vi i klartekst fortalt i dag, et befriende bilde, på sett og vis. Det er godt å kunne hvile i at det vi kan legge igjen av tid, av omtanke, av ressurser; det bærer frukt. Det er godt å vite at det ikke er noen konkrete krav til hvor mye som er bra nok. Å komme med lite, det kan fort kobles til penger siden det er så målbart. Penger er til syvende og sist klare, kalde tall, ikke relative ord eller setninger man kan argumentere for eller mot. Men Lukasevangeliet har sitt oppgjør med mammon tre kapitler etter dagens evangelietekst, så jeg vil heller at vi skal se denne søndagens evangelietekst i en annen retning, en langt mer kompleks en.

Et uløselig problem

Det er godt å kunne slippe å tro at alt må være perfekt. Det handler om mye, om fasaden vår, om å være en del av samfunnets generelle rytme. For hva er egentlig et godt nok bidrag? Manges liv står i spenn mellom enormt mange områder man kjenner en forpliktelse til: Sin partner, sine barn, sin øvrige familie, sine venner, sitt arbeid, sitt hjem, barnas skolegang, barnas fritidsaktiviteter, sine egne fritidsaktiviteter, sin menighet; ja, denne setningen kunne ha fortsatt lenge. Poenget er at de fleste har et vell av områder hvor man stiller krav til seg selv, og hvor man blitt møtt med krav. Dette kan være problematisk, men det største paradokset er at mange som ikke har disse ansvarsområdene å gå til, kjenner ofte på et savn etter å ha muligheten til det. Så på den ene side kjenner vi på et press på å kunne yte og kjenner også på stresset og smerten tilknyttet det, men på den annen side ville de færreste av oss vært det foruten.

Kirken som motkultur

Er så denne evangelieteksten, i lys av vårt samfunns prestasjonsjag, en kamp mot vindmøller? Ja, så definitivt. Og jeg er ikke idealist nok til å tro at det er en nøkkel for god formidling å si at samfunnet tar feil. Jeg mener for så vidt at samfunnets prestasjonsjag er feil, men å uttale dette fra prekestolen denne søndagen ville i mine ører bare blitt hule ord – korrekte, pene ord, joda, men ord som ga meg lite annet enn en bitter følelse i møte med verdenen utenfor kirkenes vegger. Jeg vil heller snakke om vår kirke, våre menigheter, som en motkultur til dette i praksis, om hvordan de små oppgaver i en menighet er uvurderlige – hvor mye det vil si at en frivillig bærer inn korset i prosesjonen på dåpsgudstjenesten – hvor verdifullt det er for fellesskapet at noen setter av en ekstra halvtime på søndag formiddag for å ordne til kirkekaffen – hvor verdifullt det er å komme til kirken – hvor verdifullt det er å gjøre ingenting annet enn å være der. Jeg vil snakke om at disse små sennepsfrøene av noen handlinger er en helt vesentlig del av Guds rike, at vi kan gi så lite vi bare vil, så lenge det vi gir, er av oss selv. I det perspektivet er å gi lite å gi hele vårt liv. Å gi av seg selv er å gi alt til Gud. Å gi av seg selv, slik menighetslemmene gjorde på ulikt vis i Apostlenes gjerninger, er ikke å gi opp. Det er å vende seg mot Gud når vår verden bringer en i kne, slik Paulus ber romerne om i epistelteksten. Det er å se at selv enken i Sarepta, som hadde gitt opp sitt liv i møte med en brutal verden, hadde i Guds rike en selvsagt plass. Oppstandelsen er sann; med det er også hvert minste pust inn i det hellige med på å bygge Guds rike.

SALMEFORSLAG

N13 197 Deg være ære. Vi er i påsketiden. Oppstandelsen skal, så klart som den kan, løftes frem, også i salmene, enten med denne skatten av en salme eller med en annen av våre flotte oppstandelsessalmer.

N13 536 Guds menighet er jordens største under. Skrevet av Ronald Fangen mens han satt fengslet av nazistene. En uforbeholden hyllest til kirken kombinert med en erkjennelse av en verden man kan kjenne seg maktesløs i møte med.

N13 541 *Det fins et hellig kall til å forandre.* En opprinnelig sør-amerikansk salme, oversatt til norsk av Vidar Kristensen. Salmen er preget av ett av frigjøringssteologiens mål – å bygge Guds rike på jord med hvert enkelt uerstattelige menneske som søker kirken.

ESPEN DAHLGREN DOKSRØD
KAPELLAN I NEDRE EIKER MENIGHET
ESPENDD@GMAIL.COM

1. MAI

1. MAI 2018

Preiketekst: Luk 14,12–14

Lesetekstar: Am 8,4–7 / Jak 2,1–9

Forteljingstekst: Luk 16,19–31

Liturgisk farge: Grøn eller kyrkjeårsfargen

Då 1. mai vart arbeidarrørsla sin kampdag på slutten av 1800-talet, såg vel verken det dei politisk konservative i presteskapet eller arbeidarane som marsjerte i gatene, føre seg at dagen kunne verte ein fast gudstenestedag i Den norske kyrkja. Like fullt er det det som har hendt. Det skaper ein kontekst for forkynning, som slett ikkje er utan friksjon. Ein må handtere både dei ateistiske og sterkt kyrkjekritiske straumdraga i arbeidarrørsla si historie og dei slett ikkje grunnlause førestillingane om ei kyrkje som representerer eliten og tek makta si side. Samstundes har mellom anna Nils Ivar Agøy synt (i *Kirken og arbeiderbevegelsen: Spenninger, skuffelser, håp. Tiden fram til 1940*, Fagbokforlaget 2011) at dette verkeleg ikkje var heile biletet, og at ein særleg før fyrste verdskrigen finn sterk kritikk av den rå kapitalismen og utbygtinga av arbeidsfolk frå mange prestar og andre kristne stemmer. I mellomkrigstida vart frontane hardare og motsetningane sterkare, men det er ingen grunn til å teikne eit svart/kvitt-bilete av historia, sjølv om slike bilete ganske sikkert finst hjå tilhøyrarane i gudstenesta 1. mai.

Tekstane som er valde til 1. mai i tekstboka, gjev gode døme på kva bibelsk grunnlag ein har for å sjå arbeidarkamp og jødisk-kristen tradisjon i samanheng. Teksten frå Jakobs brev, som er lesetekst i tredje rekkja, inneheld jo ein tiltale til dei rike som er meir enn krass nok til å kunne inngå i kva kampsong som helst: ”Men høyr: Ho ropar høgt, den løna de heldt att frå arbeidarane

som skar åkrane dykkar, og klageropet frå dei som haustar inn, har nådd fram til Herren Sebaots øyre. I luksus og overflod har de levd på jorda og gjort hjarta dykkar feite til slaktedagen.” (Jakob 5,4–5) No er det ikkje denne teksten som skal lesast i andre rekkja, men profetien frå Amos 8,4–7, mot kornhandlarar som fuskar og snyt og tek føda frå folk, er neimen ikkje mykje spakare. Jakob har vorte karakterisert som ”den nytestamentlege Amos”, så det er ei kjent sak at desse to bøkene minner om kvarandre i både sak og tone. Lukas er kanskje noko mildare, men det burde heller ikkje vere ukjent at Lukas òg tek dei fattige og marginaliserte si sak – det held å lese Marias lovsong (Luk 1,46–56) og Jesu programtale (Luk 4,16–30), så er ein på sporet av både tendensen i evangeliet og dei profetiske tekstane frå GT som vert aktualiserte. Slik sett er det svært høvelege tekstar som er valde; det er ingen tvil om at mange av dei viktige temaa i arbeidarkampen resonnerer med viktige bibeltekstar.

Det som derimot er ei stor utfordring i ei preike på 1. mai, er å plassere seg sjølv og tilhøyrarane godt i det biletet av samfunnet som bibeltekstane teiknar opp. Det er ikkje noko problem å identifisere seg med dei undertrykte, mobilisere den rettferdige vreiden og samstemme i Amos og Jakob sin kritikk av dei rike og mektige – spørsmålet er om det er riktig å gjere det. Sett i eit globalt perspektiv sit jo dei rike og mektige i kyrkjebenkane i Noreg, for ikkje å snakke om ho med trygg pensjon og betre løn enn nesten alle i heile verda, som står og forkynter. Dei som vert kritiserte i desse bibeltekstane, er ikkje nødvendigvis ”dei andre” – det er like mykje oss sjølve. Utvalet av bibeltekstar speglar faktisk òg dette, særleg i andre rekkja. Me les ikkje frå Jak 5, men frå Jakob. 2 Jak 2,1–13 har fascinerande likskapstrekk med Bergpreika, særleg 2,5 minner om ”sæle er dei fattige” (Matt 5,3; Luk 6,20). Det går ikkje heilt klårt fram av samanhengen at dette vart sett på som eit Jesus-ord, men det vert i alle fall nytta som eit autoritativt argument for å ikkje gjere skilnad på folk og ikkje favorisere dei rike framfor dei fattige. Heile avsnittet minner sterkt om, og har på gresk store språklege likskapar med, bodet i 3 Mos 19,15: ”De skal ikkje

gjera urett når de dømmer. Du skal ikkje halda med den svake parten og ikkje ta parti for den mektige. Du skal dømma landsmannen din rettferdig.” Adressatane for tiltalen står i ein posisjon der dei har ansvar og kan påverke situasjonen til både dei rike og dei fattige.

Same type tiltale finn me i evangelieteksten. I Luk 14,1–24 er gjestfridom fellesnemnaren for dei fire avsnitta. V 1–6 er ei underforteljing der Jesus helbreder på sabbaten medan han er gjest i huset til ein farisear. Når Jesus observerer korleis gjestane oppfører seg, vert det eit høve til å formane tilhøyrarane om å vere audmjuke og alltid setje seg sjølv lågast ved bordet fordi det er betre å verte beden om å setje seg høgare opp enn å verte flytta ned (v 7–11). I dette framstår Jesus som ein visdomslærer, og det han seier er til dømes heilt på linje med Ordtøka 25,6–7. Dagens preiketekst er eit framhald av dette, men desse versa er retta til verten. Jesus formanar verten til å halde fram med å halde gjestebod, men til å bryte med vanleg sosial praksis. Han skal ikkje vere gjestfri for å få noko att frå venene sine, men heller opne huset sitt for dei som ikkje har høve til å gje noko attende, nemleg dei fattige, dei uføre, dei lamme og dei blinde. Dei var utestengde frå å delta i utvekslinga av gåver og invitasjonar mellom folk høgare på den sosiale rangstigen, men Jesu radikale framlegg ville inkludere dei i fellesskapen. Fyrst når Jesus snakkar om at verten får att for dette ved oppstoda av dei døde, vert det klårt at dette vert sett i ein større samanheng. Når så desse radikale, men likevel ganske kvardagslege formaningane går over i likninga om det store gjestebodet, skjønar ein kvar Jesus har vore på veg. Dei fattige, dei uføre, dei lamme og dei blinde er òg dei som vert inviterte til gjestebodet i Guds rike. Dei praktiske formaningane har vore ei innleiing til likninga, eigentleg ei moralsk tolking av likninga om Guds gjestfridom før likninga i det heile var fortalt. Ei slik innleiing gjer det så godt som umogeleg å tolke likninga som ei forteljing om den eskatologiske framtida som ikkje får følgjer for livet her og no. Guds gjestfridom skal tene som modell for korleis menneska møter kvarandre. Som i himmelen, så òg på jorda.

Tekstane til denne dagen, og ikkje minst den større samanhengen i Lukasevangeliet, gjev fleire ting til preika. For det fyrste deler tekstane biletet av ein Gud som står på den undertrykte og marginaliserte si side. Kampen mot urett er Guds kamp. Gud er den som hjelper dei som treng det, og støttar dei som kjemper. I dette vert me som menneske mottakarar av Guds gjestfridom. For det andre er det klårt at me som menneske ikkje berre er passive mottakarar; me har òg eit ansvar for å handle, for ikkje å gjere skilnad på folk og ikkje stenge ute dei som ikkje har høve til å delta i dei privilegerte sine utvekslingar av gåver og invitasjonar. I dette er Gud førebilete, og Guds radikale gjestfridom vert samanhengen der våre handlingar høyrer heime. Både desse sidene bør vere med i preika. Medan teksten frå Amos held seg på eit politisk nivå, er jakobs- og lukasteksten til dels svært konkrete og kvardagslege. 1. mai er ein dag då det er både verdig og rett å snakke om økonomisk og sosial rettferd i det store politiske perspektivet, men samstundes dreg desse andre tekstane det heile ned i kvardagen. Det inviterer til å snakke om begge deler og hindrar oss i å gjere dette til nokon andre sin kamp, gode saker som me kan vere for, men som ikkje har så mykje med kvardagen vår å gjere. Likninga om det store gjestebudet gjev oss ein nøkkel til å sjå samanhengen mellom det store og komplekse og det kvardagslege og enkle. For alt høyrer heime i forteljinga om Guds gjestfridom.

PER KRISTIAN HOVDEN SÆTRE
STIPENDIAT, MF
PER.K.SATRE@MF.NO

6. SØNDAG I PÅSKETIDEN

23. APR. 2017

Prekentekest: Matt 7,7–12

Lesetekster: Dan 9,17–19 eller Apg 4,23–31 / 3 Joh 11

Liturgisk farge: Hvit

DAGEN OG TEKSTENE

Flere av søndagene mellom påske og himmelfart/pinse tematiserer bønnen og det intime gudsforholdet mellom nærvær og fravær. Denne søndagens tekster er primært viet bønnen, men i vår prekentekest er også ”den gylne regel” med.

Fra Daniels bok kan man lese et utdrag av en lengre bøtsbønn. Et mulig poeng til prekenen derfra er understrekningen av at Daniel ikke forventer bønnehørelse ”i tillit til våre rettferdige gjerninger” (v 18), men for Guds barmhjertighets skyld.

Alternativet fra Apostelgjerningene (del av en mulig føljetong i lesetekstene mellom påske og pinse) understreker felles bønn som uttrykk for kristent fellesskap. Et annet interessant element i denne teksten er hvordan menigheten når de ber med ”ett sinn og én stemme”, lar bønnen være gjennomsyret av gammeltestamentlige motiver og tekster.

Det sjeldne besøket i 3 Joh inneholder en slags johanneisk og mer teologisk ladet versjon av den gylne regel. Flere av formuleringene har ganske direkte paralleller i 1 Joh 2,29; 3,6.9f. Bak å ”ta til forbilde” ligger et gresk verb som mer direkte betyr å etterligne, imitere (*mimemai*). Jfr. Hebr 13,7; 2 Tess 3,7,9; Ef 5,1 (*mimetas ginesthai*).

TIL PREKENTEKSTEN

Vi befinner oss mot slutten av Bergprekenen. Det er naturlig å se ordene om bønn her i fortsettelsen av avsnittet, som munner ut i Herrens bønn

i kap 6. I konteksten tilbyr 6,33 et godt innspill til hva man først og fremst skal be om, lete etter og hvor man skal banke på: Guds rike og hans rettferdighet (Både 6,33 og 7,7 bruker verbet *zeteå* for å søke/lete). Ordene om Guds omsorg (v 11) har en parallell i 5,45. Henvisningen til loven og profetene (= GT) i den gylne regel griper tilbake til 5,17–20.

V 7–11 har en veldig nær parallell i Luk 11,9–13 der avsnittet inngår i en samling av Jesu undervisning om bønn, som bl.a. inneholder paralleller til bønneavsnittet i Matt 6 (Preken-tekstens parallell hos Lukas inngår altså ikke i den såkalte Sletteprekenen i Luk 6). Den viktigste meningsforskjellen er når Luk 11,13 sier at det er *Den hellige ånd* som skal gis som svar til dem som ber til vår himmelske Far. Det ser altså ut til at Lukas lar teksten være litt mer eksplisitt orientert mot det grunnleggende gudsforholdet. Det kan også være en god medisin for predikanter mot i for stor grad å vektlegge tekstens budskap som det at vi skal få den ene eller andre tingen vi har lyst på, dersom vi bare ber rett eller nok. V 12 gjenfinnes i Luk 6,31, men der uten henvisningen til GT.

”Be, så skal dere få” kan mer direkte oversettes: ”Spør om (noe), og det skal bli gitt til dere.” Gr. dothæsetai er en såkalt ”guddommelig passiv”: Det er alltid Gud som gir det vi får! (Jfr. 1 Kor 4,7) Verbet som brukes om å be her (*aiteå*), er ikke spesielt sterkt religiøst ladet (slik som f.eks. [pros-]eukhomai, deomai); det betyr å spørre om, gi beskjed om at/hva man vil ha; det kan også brukes om f.eks. å tigge. Det er et naturlig ordvalg i lys av parallellføringen teksten videre gjør mellom forholdet sønn–far og oss–vår himmelske Far.

v 9–11 gjør en sammenligning fra det mindre til det større med utgangspunkt i hverdagslige ting: Brød, stein, fisk, slanger og foreldre–barnforhold. Gud, den himmelske Far, overgår langt den godhet jordiske fedre har å by på. Om vi følger resonnementet i Ef 3,15, er det et poeng at det dypest sett ikke er Gud som ligner på en far, men en god far som ligner på Gud. Dette kan være en trøst for dem som har opplevd dårlige fedre. Vil man inn i debatten om kjønnnet språk

om Gud, kan det være verdt å minne om at Bibelen på tross av sin sterke overvekt av mannlige bilder, også parallellfører tanken i denne teksten med morskjærlighet (Jes 49,15). Poenget er altså ikke at Gud er mer mann enn kvinne. Ordene om at vi er ”onde”, kan oppleves som temmelig krasse. Samtidig får de en viss paradoksalitet over seg fordi de står sammen med den godhet mennesker faktisk viser. Vi kunne si at denne spenningen er gjenspeilet i de lutherske bekjennelseskritenes samtidige insistering på syndens alvor og den såkalte borgerlige rettferdighets mulighet (Jfr. CA II og XVIII). Selv om vi som syndige mennesker ikke kan kalles gode uten videre (Det kan bare Gud, Luk 18,19), er det også så mye godhet igjen i verden at den kan brukes som bilde på Guds fullkomne kjærighet.

Ulike varianter av den gylne regel i v 12 er fellesstoff for mange religioner, filosofer og etikere, fra Talmud til hinduismen til Immanuel Kant. Her hos Matt finnes den i positiv form; noen ganger kan den være negativt formulert om den smerte man ikke skal påføre andre. Budet om å elske sin neste som seg selv (3 Mos 19,18; Matt 22,39f) sier mye av det samme. At dette anføres som en slags oppsummering av Det gamle testamentes budskap, ligner på Paulus’ resonnement i Rom 13,8–10: Budene samles i kjærligheten, og kjærligheten kommer til konkret uttrykk gjennom å følge budene. Det er altså et poeng i Bibelens tale om å resonnerer ut fra nestekjærighet og hva folk vil skal bli gjort mot dem, i etikken at dette ikke kan kobles helt fri fra de konkrete budene og formaningene Bibelen også inneholder. Dette har sin grunn i en realisme knyttet at mennesket ikke alltid vet hva som er godt, og at begjæret ofte ønsker seg ting man ikke har godt av.

TIL PREKENEN

”Dere har ikke, fordi dere ikke ber.” (Jak 4,2) Derfor skulle prekeneteksten først og fremst utlegges som en utfordring og oppfordring til å be. For den som ber, han *får!* Gud har så mye godhet han vil gi oss. Samtidig må disse temaene behandles med en type varsomhet fordi det finnes mange brente herlighetsteologiske barn der ute,

mennesker som enten med bakgrunn i egne grublerier eller tvilsom kristen forkynnelse er helt sikre på at de ikke fortjener noe bøttesvar, og vet hvorfor – eller som er litt fôr sikre på at de gjør akkurat det, av tvilsomme grunner. Bønn er ikke et regnestykke der vi kan bruke Gud som automat og putte inn våre bidrag i form av gode gjerninger, sterk tro, fokusert åndelighet, bønnevaner eller bibellesning for å få ut det vi ønsker oss i andre enden. Gud lar seg ikke manipulere – og om han gjør det, så er det i så fall av vår nød og ikke av vår (innbilte) styrke.

Man kan så be tilhørerne om å tenke gjennom sine bønnevaner og finne former som passer deres personlighet og livsopplegg. Bønn kan jo være alt fra hvilepulsens konstante hjertesukk (1 Tess 5,17) til tidebønnens faste former og tider (aftenbønn, morgenbønn, bordbønn), til krisenes nød-rop, til å legge alt man har på hjertet frem for Gud når eller hvor det skulle være (Fil 4,6), fra det teologisk og språklig gjennomarbeidede til det helt spontane. Finn et bønneliv som passer for deg; sørg for at du for alltid forblir en som ber, leter og banker på!

Bønn er fremfor alt en god idé fordi Gud er barmhjertig, en god Far. Han har gitt oss alt i sin Sønn (Rom 8,32), og vi får be til ham i Jesu navn. I kraft av det han gjorde for oss på korset, er himmelens dør åpnet så vi ”frimodig [kan] tre fram for nådens trone, så vi kan finne barmhjer-

tighet og finne nåde som gir hjelp i rette tid” (Hebr 4,16).

Den gyldne regelen kan brukes i mange retninger, og man må avveie hvor mye fokus man vil gi dette i forhold til bønn som søndagens hovedtema. Men sideblikk til leseteksten i 3 Joh kan den bli inngangsport til å snakke om det kristne livet som praktisk imitasjon av Guds godhet. Den kan også være en inngangsport til refleksjoner rundt Jesu, Bibelens og kirkens forhold til andre religioner og kunnskapskilder. En siste mulighet er å understreke sammenhengen mellom bønnens lære og vårt liv (Kanskje er dette grunnen til at den gyldne regelen er plassert akkurat her i Matt?); når vi ber stiller vi også oss selv inn i Guds kall overfor våre medmennesker. Ofte kan vi selv utføre det beste bøttesvar, fordi det vi ber om, er at andre mennesker skal få møte godhet.

SALMER

424 Eg har ei teneste stor for Gud

431 La oss vandre i lyset

629 Langt bortom rømd som blånar

631 Det er makt i de foldede hender

640 Vi tenner lys i globen vår

667 Kvardagskristen vil eg vera

677 En bønn er gjemt i hjerteslagets rytme

GUNNAR INNERDAL
FØRSTEAMANUENSIS I SYSTEMATISK
TEOLOGI, NLA HØGSKOLEN, BERGEN
GI@NLA.NO

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

ORDINASJONER OG VIGSLINGER

OSLO BISPEDØMME

Ordinasjon og vigsling til tjeneste i Oslo bispedømme:

11. februar 2018: Siri Nilssen, til vikariat som ungdomsdiakon i Helgerud menighet,

11. februar 2018: Christina Marie Eikrem, til vikariat som diakon i Klemetsrud og Mortensrud menighet

HAMAR BISPEDØMME

Ordinasjon i Hamar bispedømme:

Ringebu stavkirke 11. mars 2018: Gustav Otto Søberg.

TILSETTINGER

OSLO BISPEDØMME

Tilsettinger i Oslo bispedømme

Sokneprest Ulrike Eva Lund, Bakkehaugen, Majorstuen og Vestre Aker sokn, begynte 01.01.2018.

Trosopplæringsmedarbeider/konsulent Stine Lia-set, Døves menighet Ålesund, begynte 15.01.2018.

Trosopplæringsmedarbeider/konsulent Maren Sørhaug (tidl. Oriola), Døves menighet Sandefjord, begynte 01.02.2018 (i tillegg til 50 % stilling i Oslo).

BORG BISPEDØMME

Borg bispedømmeråd har tilsatt:

Unni Sveistrup som sokneprest i Østre Romerike prosti med tjenestested Aurskog sokn.

Christian Dag Nilsen som kapellan i Østre Borgesyssel prosti med tjenestested Askim sokn.

Vi har mottatt bekreftelse på at begge tar imot stillingene.

Olavstipendet ble opprettet i 1993 for å øke kunnskapen om kirken og dens rolle i samfunnet, og for å styrke kirkens kompetanse til å løse sine oppgaver. Stipendets formål er primært å bidra til utviklingen av praktisk-teologisk kunnskap og kunnskap om praktisk prestedtjeneste, men kan også tildeles prosjekter innenfor andre fagteologiske områder når disse ligger innenfor stipendets formålsbeskrivelse.

Bispemøtet utlyser nå **Olavstipend 2019**

Stipendet tildeles fortrinnsvis menighetsprester med minst 3 års sammenhengende prestedtjeneste.

Olavstipendet har en samlet ramme på kr 100 000,- og permisjon med lønn i 12 måneder, og kan fordeles på én eller to mottagere.

For 2019 ønsker Bispemøtet søknader innen alle praktisk-kirkelige eller teologiske temaområder. Vi imøteser særlig prosjekter som tematiserer presterollen i en ny tid.

Prest i en ny tid

Det å være prest har endret seg mye de senere årene. Det norske samfunnet er i økende grad pluralistisk i religiøs, verdimesig og kulturell forstand. Den norske kirkes dominerende posisjon er mindre bastant. Statskirkeordningen er avvirket, det samme er presters boplikt, og det er innført arbeidstid. Både innad i kirken og i samfunnet som helhet har synet på presten, prestens oppgaver og posisjon, blitt gjenstand for en utvikling. Hvilken betydning har disse endringene for prestedtjenesten og kirkens arbeid?

Søknader skal utformes i henhold til *Retningslinjer for utforming av søknader til Olavstipend* og blir vurdert på bakgrunn av *Retningslinjer for tildeling av Olavstipend*.

Retningslinjene ligger på Bispemøtets hjemmeside, www.kirken.no/bm.

Nytt fra 2018 er muligheten til å få en foreløpig tilbakemelding på søknad og prosjektbeskrivelse, med sikte på videre bearbeidelse. Alle som sender inn søknad/prosjektbeskrivelse innen **1. juni 2018** vil få en sakkyndig uttalelse til hjelp for videre bearbeidelse av søknaden.

Endelig søknadsfrist er 1. august 2018.

Det er ikke et vilkår å ha sendt inn søknad/prosjektbeskrivelse innen 1. juni.

Søknader om Olavstipend sendes til Bispemøtet, med kopi til prost og biskop.

Bispemøtet, Pb. 799 Sentrum, 0106 Oslo

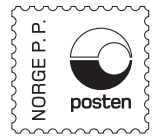
e-post: bispemotet@kirken.no

DEN NORSKE KIRKE

Bispemøtet

PRIORITY

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, sokneprest Kjersti Gautestad Norheim og praktikumsleder Fredrik Saxegaard. Bokmeldingsansvarlig: Stipendiat Per Kristian Sætre. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 600,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 825,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>